

Vammaisten henkilöiden asumispalvelujen myöntämisen perusteet

Voimassa 1.10.2026 alkaen

Hyväksytty ikääntyneiden ja vammaisten -
lautakunnassa 23.9.2026 X §

Hyvinvointia
yhdessä.

Sisällysluettelo

Johdanto	3
2 Tuettu asuminen	5
3 Yhteisöllinen asuminen.....	6
4 Ympäri vuorokautinen asuminen	8
5 Asiakkaiden ohjautuminen palveluihin	9
6 Asumispaikasta päättäminen ja paikan vastaanottaminen	9

Johdanto

Nämä myöntämisen perusteet koskevat Keski-Uudenmaan hyvinvointialueella (myöhemmin Keusote) vammaispalvelulain (675/2023) perusteella myönnettyjä aikuisille suunnattuja pitkäaikaisia asumispalveluja.

Vammaisen henkilön palvelut järjestetään ensisijaisesti sosiaalihuoltolain, terveydenhuoltolain, varhaiskasvatuslain, perusopetuslain tai muun lain perusteella. Hyvinvointialueella on velvollisuus järjestää ja varata riittävät määrärahat yleislainsäädännön mukaisille palveluille.

Vammaispalvelulain perusteella järjestetään palveluita vain, jos muussa laissa tarkoitetut palvelut niitä koskevan lainsäädännön mukaan järjestettyinä eivät ole henkilön yksilöllisen palvelutarpeen ja edun kannalta sopivia ja riittäviä ja silloin kun toimintarajoitteesta johtuva välttämätön avun ja tuen tarve poikkeaa hakijan elämänvaiheeseen tavanomaisesti kuuluvasta avun ja tuen tarpeesta. Elämänvaihe tarkoittaa vammaispalvelulaissa yleiseen elämäntilanteeseen kuuluvaa ajanjaksoa siihen kuuluvine tyypillisine kehitysvaiheineen ja tehtävineen. Elämänvaiheita ovat lapsuus, nuoruus, aikuisuus ja vanhuus. Palvelun myöntämistä puoltaa hakijan elämänvaiheesta tyypillisestä avuntarpeesta poikkeava tarve, joka johtuu vammaisuudesta.

Kartoitettaessa asiakkaan oikeutta tiettyyn vammaispalvelulain mukaiseen palveluun, arvioidaan ensin, onko kyseessä vammaispalvelulain mukainen vammaisen henkilö ja poikkeako hänen avuntarpeensa elämänvaiheeseen tyypillisesti kuuluvasta avun tarpeesta. Tämän jälkeen arvioidaan, onko asiakkaan palvelutarpeeseen mahdollista vastata ensisijaisen lainsäädännön kautta tulevilla palveluilla ja ovatko nämä asiakkaan tarpeeseen soveltuvia ja riittäviä. Tämän jälkeen arvioidaan täyttyvätkö asumispalvelujen myöntämisen perusteet. Asiakkaan toimintakykyä, avuntarvetta sekä asiakkaan näkemyksiä kirjataan palvelutarpeen arvioon ja/tai asiakassuunnitelmaan.

Asumispalvelu on viimesijainen palvelu suhteessa muihin asiakkaan tuen tarpeisiin vastaaviin palveluihin. Asumispalvelua voidaan myöntää, mikäli yksityiskotiin järjestettävät

sosiaali- ja terveystalvetut sekä muut tukipalvelut koetaan riittämättömiksi tai koti ei enää muutoin sovellu siellä asumiseen. Keusote järjestää vammaispalvelulain mukaista asumispalvelua sekä omana palveluna että ostopalveluina. Keusoten omat asumispalvelut ovat ensisijaisia ostopalveluihin nähden.

Ennen asumispalvelupäätöksen tekemistä asiakkaan toimintakyky ja palveluntarve kartoitetaan. Arviointi tehdään yhteistyössä asiakkaan sekä hänen läheistensä kanssa. Toimintakyky arvioidaan kokonaisvaltaisesti.

Vammaispalvelulain mukaista asumispalvelua järjestetään Keusotessa tuettuna asumisena, yhteisöllisenä asumisena ja ympärivuorokautisena asumisena. Ympärivuorokautinen asuminen voidaan toteuttaa myös pitkäaikaisena perhehoitona.

Vammaispalvelujen asumispalveluissa on tiettyjä yleisiä kriteerejä, joiden on täytyttävä ennen kuin palvelua voidaan myöntää.

- Asiakas on vammaispalvelulain tarkoittama vammaisen henkilö ja hän tarvitsee apua ja tukea päivittäisten toimien hoitamiseen, eikä hänen tuen tarpeeseensa voida vastata kevyemmillä palveluilla
- Kotikunta on jokin Keusoten alueen kunnista
- Pääsääntöisesti 18 -vuoden ikä (lapsen asumisen tuesta tehdään erillinen ohje)

Asumispalvelujen tavoitteet ovat aina yksilölliset. Tavoitteena on aina toimintakyvyn ylläpito sekä vahvistaminen ja joidenkin asiakkaiden kohdalla asiakkaan valmennus mahdollisimman itsenäiseen tai kevyeen asumiseen. Asumispalvelujen tarvetta ja vaikuttavuutta arvioidaan säännöllisesti. Asiakkaan palvelutarpeessa tapahtuvien muutosten myötä tarjottava palvelu voi muuttua (kevyempi/vahvempi tuki) tai päättyä. Palvelu voidaan joutua päättämään, mikäli asiakas on poissa yksiköstä pitkiä aikoja toistuvasti tai asiakasta ei muuten tavoiteta työskentelyn edistämiseksi. **Tällä ei tarkoiteta tavanomaisia vierailuja esimerkiksi vanhempien tai omaisten luo viikonloppuisin ja loma-aikoina.** Asumispalvelun päättyessä asiakas ohjataan tarvittaessa muiden yksilöllistä palvelutarvetta vastaavien sosiaalipalvelujen piiriin.

Keusotessa on useita tapoja myöntää vammaispalvelulain mukaista asumispalvelua pitkäaikaiseen tarpeeseen. Päätökset tehdään pääsääntöisesti toistaiseksi voimassa olevina. Jos asiakas tarvitsee valmennuksellista tukea itsenäistymisen vaiheessa asumisen taitojen vahvistamiseen ja tavoitteena on itsenäisempi asumismuoto, voidaan päätös tehdä myös määräaikaisena valmennuksena. Vammaispalvelujen yleisten asumisten kriteerien lisäksi asiakkaan on täytettävä tarkemmat palvelukohtaiset myöntämisen kriteerit palveluun päästäkseen.

2 Tuettu asuminen

Vammaispalvelulain mukainen tuettu asuminen perustuu palvelutarpeen arvioon, asiakassuunnitelmaan, palvelupäätökseen sekä säännöllisesti tuetun asumisen ohjaajan kanssa päivitettävään asumisen toteuttamissuunnitelmaan. Tuetun asumisen soveltuvuuden arvioinnissa vammaispalvelujen on tarvittaessa hyödynnettävä monialaista osaamista. Viime kädessä vammaispalvelujen viranhaltija tekee ratkaisun siitä, soveltuuko tuettu asuminen asiakkaan palvelutarpeeseen.

Tuettu asuminen on asiakkaan yksilöllistä ja suunnitelmallista tukea, ohjausta ja välttämättömän avun suunnittelua ja järjestämistä itsenäisen asumisen ja tavallisten arkisten asioiden sujumiseksi mahdollisimman itsenäisesti. Tuetun asumisen ohjaajalta saa tukea ja ohjausta esimerkiksi itsestä, ravitsemuksesta, terveydestä ja kodista huolehtimisessa, asioinneissa kodin ulkopuolella, yhteisössä ja yhteiskunnassa toimimisessa, liikkumisessa, sosiaalisissa suhteissa sekä mieluisten vapaa-ajanviettotapojen löytämisessä.

Palvelu aloitetaan pääsääntöisesti kolmen kuukauden mittaisella aloitusjaksolla, jonka jälkeen tarkennetaan palvelun tavoitteita ja tehdään jatkossa toistaiseksi voimassa oleva päätös. Tuettua asumista voidaan myöntää myös valmennuksena. Silloin palvelulle asetetaan yksityiskohtaisemmat tavoitteet ja palvelu myönnetään määräajaksi.

Ohjausta on mahdollista saada enintään päivittäin tai tätä harvemmin asiakkaan yksilöllisen tarpeen ja elämäntilanteen mukaan. Palvelu toteutetaan tuki-, valmennus- ja ohjaustapaamisin sekä puhelimitse tai muuta etäteknologiaa hyödyntävällä kontaktilla.

Vammaispalvelulain mukaisen tuetun asumisen myöntämisen perusteet:

- Palvelutarpeen arvioinnissa on todettu tarve ohjaukseen itsenäisen asumisen tueksi ja on arvioitu tuetun asumisen olevan riittävä palvelu turvallisen asumisen mahdollistamiseen
- Tuettu asuminen on riittävä palvelu asiakkaan itsenäisen asumisen tukemiseen.
- Asiakas on halukas asumisen tuen järjestämiseen tuettuna asumisena ja haluaa etsiä yhdessä ohjaajan kanssa uusia ratkaisuja arjen mahdollistumiseksi.
- Asiakas tarvitsee ohjausta ja motivointia asumisen taidoissa ja arjen- ja elämänhallinnassa (esim. hygieniasta huolehtiminen, päivärytmi, asunnon kunnossapito ja laskujen maksu).
- Asiakas kykenee tekemään asioita itse ohjaajan tuella tai avulla, eikä tarvitse pääsääntöisesti asioiden puolesta tekemistä toisen henkilön toimesta. Palvelulla on tarkoitus tukea asiakkaan omatoimisuutta.
- Tuetussa asumisessa asiakkaan pääasiallinen avun tarve johtuu pitkäaikaisesta vammasta tai sairaudesta. Mikäli asiakkaalla on akuutteja mielenterveys- ja/tai päihdeongelmia, hän tarvitsee näihin osaamista vammaispalvelujen ulkopuolelta. Ikääntymisestä johtuvaan avuntarpeeseen vastataan ikääntyneille tarkoitetuilla palveluilla.
- Tuetun asumisen avulla voidaan tukea asiakasta toteuttamaan itsehoitoa tai pitkäaikaisen sairauden ohjeiden mukaista hoitoa. Päävastuu lääkehoidosta ei ole tuetun asumisen ohjaajilla.

3 Yhteisöllinen asuminen

Yhteisöllinen asuminen pitää sisällään soveltuvan esteettömän asunnon, yhteisöllisen toiminnan sekä asiakkaan tarvitsemat palvelut. Yhteisöllinen asuminen voidaan järjestää

joko yksittäisessä asunnossa tai ryhmämuotoisesti toteutetussa asumisessa. Palvelut ovat tarvittava apu päivittäisiin toimiin, vuorovaikutukseen, osallisuuteen, kodin ulkopuolisten palvelujen käyttöön ja asiointiin sekä terveyden ylläpitoon ja pitkäaikaisen sairauden ohjeiden mukaiseen hoitoon itsehoitoa vastaavissa toimenpiteissä.

Asiakkaan avun ja tuen tarve, määrä ja toteuttamisaika pystytään yleensä sopimaan etukäteen. Säännölliset palveluajat voivat perustua asiakkaan viikkosuunnitelmaan tai vastaavaan. Asiakkaalla on säännöllisen avun ja tuen tarpeen lisäksi tarpeita, joihin on vastattava tilanteen edellyttämällä tavalla. Avun tarve voi sisältää useampia päivittäisiä käyntejä. Palvelua on oltava saatavilla joka päivä klo 7 - 21. Asiakkaalla ei ole säännöllistä yöaikaista tuen tarvetta. Yhteisöllisessä asumisessa ei ole yöaikaan läsnä olevaa henkilökuntaa.

Vammaispalveluissa yhteisöllisen asumisen myöntämisen perusteet:

- Asiakkaan kotona asumista ei voida turvata kotiin vietävien palvelujen, läheisten tai teknologian avulla
- Asiakas on itse halukas muuttamaan yhteisölliseen asumiseen
- Yhteisöllinen asuminen on riittävä palvelu vammaisen henkilön asumisen tukemiseen
- Asiakkaalla on toisen ihmisen tuen, avun, ohjauksen tai valvonnan tarvetta päivittäisissä toimissa. Avun tarve liittyy usein ravitsemuksesta huolehtimiseen, hygieniaan, siisteyteen, vuorokausirytmiiin, kommunikaation tukemisen tarpeeseen ja lääkehoidon valvontaan. Pääsääntöisesti asiakas pystyy toimimaan ohjattuna tai avustettuna.
- Asiakas tarvitsee palvelua päivittäin, mutta hänellä ei ole yöaikaista tuen tarvetta.
- Selviytyäkseen yhteisöllisessä asumisessa asiakkaan tulee pääsääntöisesti pärjätä ilman läsnä olevaa yöaikaista tukea. Tarvittaessa asiakas kykenee hakemaan apua puhelimitse, turvarannekkeen tai muun hälytyslaitteen avulla yöaikaan.

4 Ympäri vuorokautinen asuminen

Ympäri vuorokautinen asuminen pitää sisällään soveltuvan esteettömän asunnon, yhteisöllisen toiminnan sekä asiakkaan tarvitsemat palvelut. Ympäri vuorokautinen asuminen voidaan järjestää joko yksittäisessä asunnossa tai ryhmämuotoisesti toteutetussa asumisessa.

Ympäri vuorokautisen asumisen asiakkaalla on usein runsaasti avun, ohjauksen ja/tai tuen tarvetta päivittäisissä arjen taidoissa, kuten ravitsemuksesta huolehtimisesta, hygieniassa, siisteydessä, vuorokausirytmissä ja tarve toteuttaa lääkehoitoa valvotusti. Ympäri vuorokautisessa asumisessa toteutetaan myös terveyden ylläpitoa ja pitkäaikaisen sairauden ohjeiden mukaista hoitoa itsehoitoa vastaavissa toimenpiteissä. Asiakkaalla voi olla lisäksi sairaanhoidollisia tarpeita. Lisäksi tuen tarve liittyy usein vuorovaikutukseen ja osallisuuteen.

Asumisyksikössä tulee olla valmius ympäri vuorokautisesti reagoida asiakkaan haastaviin tuen tarpeisiin. Avustaminen voi ajoittain edellyttää useampaa työntekijää avustustilanteessa tai vaatia erilaisten apuvälineiden käyttöä. Asiakkaalla voi olla tarvetta kommunikaation tueksi ja hänellä voi olla haastavaa käyttäytymistä. Asiakkaan tuen tarpeet voivat johtua somaattisesta sairaudesta, itsesäätelyn puutteellisuudesta, toiminnanohjauksen haasteista, psyykkisistä tai kognitiivisista syistä.

Ympäri vuorokautista asumista järjestetään jatkuvasti ja runsaasti palvelua tarvitseville vammaisille henkilöille. Palvelua on oltava saatavilla joka päivä kaikkina vuorokauden aikoina. Ympäri vuorokautisessa asumisessa on läsnä oleva henkilökunta ympäri vuorokauden.

Erityishuollon tarpeessa olevan vammaisen henkilön asumisen tuki toteutetaan kehitysvammalain 9 § tarkoittamassa vaativan moniammatillisen tuen yksikössä. Erityishuollon päätös voidaan tehdä niille asiakkaille, joihin kohdistetaan itsemääräämisoikeutta rajoittavia toimenpiteitä ja tarvitaan vaativaa moniammatillista tukea.

Vammaispalveluissa ympärivuorokautisen asumisen myöntämisen perusteet:

- Ympärivuorokautista asumista myönnetään vammaispalveluista silloin, kun asiakas tarvitsee pitkäaikaisen vamman tai sairauden vuoksi intensiivistä ohjausta, tukea, apua, läsnäoloa tai valvontaa ja tuen tarve on ympärivuorokautista.
- Asiakkaan tuen tarve on usein monimuotoista ja ennakoimatonta. Avun on oltava saatavilla nopeasti.
- Avun tarvetta on useita kertoja päivässä ja säännöllisesti yöaikaan.
- Henkilön hoitoa ja huolenpitoa ei ole mahdollista järjestää kotiin vietävillä palveluilla, omaishoitona, perhehoitona, yhteisöllisenä asumisena tai tuettuna asumisena.

5 Asiakkaiden ohjautuminen palveluihin

Mikäli asiakkaalla ei ole entuudestaan Keusoten hyvinvointialueen vammaispalveluja, palvelun hakeminen käynnistyy yhteydenoton, ilmoituksen tai hakemuksen kautta. Palvelun piirissä olevan asiakkaan asia voi edetä myös palvelutarpeen arvioinnin tai asiakassuunnitelman päivittämisen yhteydessä. Palveluntarve arvioidaan yhteistyössä asiakkaan ja läheisverkoston kanssa.

6 Asumispaikasta päättäminen ja paikan vastaanottaminen

Asumisen tuen määrä ja toteuttamistapa arvioidaan vammaisen henkilön yksilöllisen palvelutarpeenarvioinnin perusteella. Omatyöntekijä arvioi asiakkaan palvelutarpeen ja kiireellisyyden. Palvelutarpeen arvioinnissa kartoitetaan asiakkaan ja läheisen näkemykset asumiseen liittyen.

Asumispalvelun etusijajärjestyksestä kerrotaan asiakkaalle ja läheisille jo palvelutarpeen arvioinnin vaiheessa.

Asumispalvelu järjestetään ensisijaisesti Keusoten omana palveluna ja Keusoten alueella. Mikäli omassa toiminnassa ei ole vapaana tai vapautumassa asiakkaalle soveltuvaa asumispalvelupaikkaa, järjestetään palvelu ostopalveluna kilpailutuksen mukaisessa etusijajärjestyksessä.

Vammaisen henkilön oma näkemys palveluiden tarpeesta ja tuottamistavasta on aina kirjattava asiakassuunnitelmaan ja asiakassuunnitelmasta poikkeaminen on perusteltava. Hyvinvointialueella on palvelunjärjestäjänä oikeus päättää palvelun järjestämistavasta kuitenkin ottaen huomioon asiakkaan ja hänen omaistensa näkemys asiasta sekä viime kädessä asiakkaan etu.

Asumispalvelupäätöksestä käy ilmi tarjottu asumispalveluyksikkö sekä sen sijainti. Asiakkaan tulee ilmoittaa asumispaikan vastaanottamisesta viipymättä, viimeistään kahden viikon kuluessa paikan tarjoamisesta.

Mikäli asiakas ei vahvista paikan vastaanottamista tai kieltäytyy tarjotusta paikasta, kieltäytyminen kirjataan asiakastietojärjestelmään. Asiakkaan kieltäytyttyä hänelle soveltuvasta tarjotusta paikasta, asiakkaan kiireellisyys arvioidaan uudelleen ja paikan saaminen voi viivästyä. Asiakas ei voi jäädä jonottamaan paikkaa yksikköön, jonka ei arvioida vastaavan asiakkaan palvelutarpeeseen.